

Bahtiyar Vahapzade'nin Ardından

Üstat Bahtiyar Vahapzade'nin Ruhuna Mektup

Kamil Veli NERİMANOĞLU*

“Eğer olmasaydı deryaca derdim,
Derdin yokluğunu ben dert ederdim”
B. VAHAPZADE

Aziz Bahtiyar Muallim!
Büyük Fuzuli Farsça Divan'ının dil bahçesinde “Dert şairliğin sermayesidir.” yazıyor. Gerçekten de bu sermaye olmazsa şairin şair olması imkânsızdır.

İlk kez Kerkük manileri Bakü'de yayınlanırken büyük şairimiz Resul Rıza meşhur ön sözünü yazmış, Irak, Ferağ, Fuzuli kelimelerinin çağrıştırdığı anlamları dile getirmişti. O değerli yazıda bir Kerkük manisinin bir mısrasını da böyle vurgulamıştı (hafızamda kaldığı kadarıyla yazıyorum): “Üstüme gam kudurdu”. Bakın, insan ne hâle gelmiş ki dilsiz ağızsız gam, onun üstüne kudurmuş...

Şairin zarif yorumu ayrı, gamın kudurması, insana dış göstermesi, çarelerin tükenmesidir.

Aziz Muallimim!

Ben size dert şairi derken asla kendi derdinizi, günlük sıkıntılarınızı kast etmiyorum. Sizin derdinize adını koymakta zorluk çektiğimi de itiraf ediyorum.

Herhâlde bu derdin adı çaresizlik acısı, azabı değildir. Bu dert, ecdadın, soyun, kavmin, milletin içinde bulunduğu çaresizlik, haksızlıktır. Tam anlamıyla ifade etmeye çalışırsak bağımsızlık aşkı. Bu aşkın tüm aşklarda olduğu gibi ortaya çıkardığı sonsuz derin ızdırıp, üzüntü, manevi buhran. Orta Sarıtel'de, Yetim Segâh'ta, Fuzulî sözünde için için yanıp sönmek nedir bilmeyen İlahî mum, mukaddes ateş.

* Prof. Dr., Azerbaycan Avrasya Araştırmaları Merkezi Başkanı, Yeditepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Misafir Öğretim Üyesi, e-posta: kamilvelin@gmail.com

Aziz Üstat!

Bu İlahî muma odaklanıp bu gece sizinle gönül muhabbeti kurmak istiyorum.

Bahtiyar Muallim!

İnsan için demokrasi, hukuk devleti, adalet, güven, mutluluk gibi çok zaruri anlayışlar vardır ki, çağdaş insan hayatını onlar olmadan düşünmek mümkün değildir. Lakin bağımsızlık, birlik gibi bazı kavramlar vardır ki onlar kendiliğinde fiziki, biyoloji ihtiyaçlardır ki onlar olmadan yaşamak anlamsızdır. Sizin ruh haliyle seslendiğiniz *Azatlık* (Özgürlük) kelimesi Bakü'nün Azatlık Meydanı'nda bomba gibi patladı. Bağımsız Azerbaycan'ın şehit kanında yaranmış varlığında Mirze Feteli'nin, Sabir'in, Mirze Celil'in, Üzeyir Bey'in, Mehmed Emin'in solukları gidip geliyor. Bu soluğu almasan da ölüyorsun, vermesen de. Hiç rastlantı değil ki, her solukta gökteki ve yüreğimizdeki tek Allah'a borçlu olduğumuz gibi, bu şahıslara da borçluyuz.

Bu solukta sizin payınız, Allah'ın nasip ettiği kısmet kader inkâr edilemez. Beraberliğe gelince...

Tanrı bizi ne kadar mutlu ve ne kadar bedbaht yaratmış ki, canımızın bir tarafında Bahtiyar, diğer tarafında Şehriyar vardır. Arazın bu tarafında Bahtiyar doğmuş, diğer tarafında Şehriyar. Bizim mevcut dağınıklığımızın ve yarınki birliğimizin tek bir ismi var: Şehriyar-Bahtiyar. İki isim yan yana gelince tek isim oluyor.

Bahtiyar Muallim,

Siz uzun yıllar önce "Ömrümde bir defa bahtiyar olayım." diyerek taliden dert değil bahtiyarlık istemişsiniz. Fakat Tanrı size bahtiyarlık değil, milletin derdini vermiştir. Dert çekmek sizin gibi büyüklere yakışıır. Baş alıp biz dert elinden nereye gidelim, ey üstat?!

İnsan yaşlandıkça hafızada defalarca canlanıyor, durgunlaşıyor ve nihayetinde tamamen sönüyor. İnsan en sonda kendini unutuyor. Bu unutmanın başka bir adı ölümdür. Hak her zaman ölüm değildir, ölümse her zaman haktır.

Ancak bu ölüme kadar dahi uyanmalar, ışıklanmalar, Rusların "ozareniye" dediği hafıza parlamaları, insan hayatının ve yaratıcılık isimli fenomenin muhtaç olduğu olmazsa olmazlardandır.

Çok iyi hatırlıyorum. 16-17 yaşlarımda Cebrail'i bir an önce terk etmek acısını yaşıyordum. "Küçük Vatan"dan "Büyük Vatan"a kaçış, mekân, zaman, durum çaresizliğinin sonu olsa gerek. Ve oldu (bu kelimeleri yazarken kendime âşık oldum. Ama bu aşk uzun sürmedi, çünkü insanın bir aldatmacası yalan, başka bir aldatmacası da yalandan kaçmaktır).

Sonra üniversiteden, daha sonra Azerbaycan'dan ve bir daha kendinden kaçmak aşkına düşer oldum. Ve yavaş yavaş anladım ki kaçmak, bir yerlere yaklaşmak, bir yerlere kavuşmanın başka bir adıdır.

Bahtiyar Muallim!

Biz gençler o zamanlar sizinle tanıştıktan sonra kendimizde “başka bir kendimiz” olduğunun farkına vardık. Bakü-Erivan treninde hissettiğimiz, fakat anlayamadığımız, Araz isimli ikiye ayrılmayı, Rus askeri isimli eli silahlı bölücüyü, vatandan vatana gitmenin özel izin kâğıdının ne olduğunu anladık. Anlamak hem zamanla olan, hem de ani bir süreçtir. Ya sabahın doğduğu ya da kararlığın çöktüğü gibi her şey yavaş yavaş oluyor ve kendi kimliğini ortaya koyuyor, ya da aniden perde kalkıyor ve sen yeni bir “âlem” görüyorsun.

Sizin dudaklarınızdan kopan ve azaplı simanızda ayrı bir anlam ifade eden millet kelimesini, millet kavramını biz aniden dersteyken anladık. Hayatımda bir damla alkolü ağzıma almayan ben sarhoş olmuştum. Bu kelime, yeni dünyanın anahtarıydı. Yunus’un dediği gibi “bende benden içre olan ben doğmuş ve hayatımızın geçmişi de, şuanı da, geleceği de aydınlanmıştı”.

Ben bu duyguyu hiçbir şeyle kıyas edemem. Sıfırdan bire gelmişim ve yüzü sığır doğru gittiğimi anlamıştım.

O zaman bana yalancı gelen şehir hayatı, deniz, yol, insanlar anlamını değiştirmişti. Gördüğüm her şey içten ve yabancı olmakla ikiye bölünmüştü. Günlük konuştuğum dilin bile tarzı değişmiş, fevkalade bir şey olmuştu.

“Bizim milletimiz bölük pörçük bölünmüş milletlerden biridir. Bölünme acısı, bölünme kâbusu bizim canımızda, kanımızdadır...”

Bu sizin kelimeleriniz aklımda kalan parçalarıdır. Bu parçalar duyguyu, hissi idrak eşliğine getirmiştir.

Aziz Bahtiyar Muallim!

Sizin, ana dilimiz ve soy kökümüz, vatan ve devlet tarihi hakkında yazdıklarınız 50-60 senelik bir buhranın ifadesidir. Ana dili alınan, yıpratılan millet ölüme mahkûm edilmiştir. Tarihsiz veya tahrife uğramış tarihle yaşayan millet hafızasını, manevi temelini kaybetmiş sayılır.

Siz “ana dili” söyleyip haykırırken, çocuklarına Rusça eğitim veren “aydınları” ifşa ateşine tutarken, “milli kahraman” sayılan “seçkinler ilmi ateizm, darvinizm, parti tarihi, medeni inkılâp” palavraları içinde kaybolmuştu. Siz yüreğimizin kanıyla:

Dil açanda ilk defa ana söyleriz biz,

Ana dili adlanır bizim ilk dersliyimiz.

İlk mahnımız laylanı anamız öz südüyle,

İçirir ruhumuza bu dilde gile-gile...

şeklinde yazarken “sabahları süt, akşamları yoğurt yiyen kimseler” represiya kurbanlarının mezarı üzerine inşa edilmiş “dostluk” lokantalarında şarap içiyorlardı.

Sizin tarihimizi tahrif edenlerin başında durana (vefat ettiği için ismini söylemeyi uygun görmüyorum) karşı yazdığınız “Tarihimizi Sahteleştiren Alim” yazınız, bir milli tarih kavramının ana çizgilerini ifade ediyor.

Siz, ben öğrencinize yüz tutarak, tarihimize Rus, Fars suyu katanlara gülüyorsunuz, onların zavallı halini gözler önüne serip tarihimizi aydınlatacak olan ışının nerede olduğunu gösteriyorsunuz. Benim için bu büyük bir şereftir ki muallimim bana yüz tutarak tahrifçileri tarihin muhakemesine veriyor. Tarihi mektup bu sözlerle bitiyor: "Tarihi sahteleştiiren 'tarihçileri' tarih kendisi cezalandırıyor".

Üstat sözü haktır!

Bahtiyar Muallim!

Sizin sanat felsefeniz iki kanat üstünde yaygınlaşmıştır: fikir ve his. Aslında dünya edebiyatının temeli olan bu iki kanat, Xudu Muallimin dediği gibi, "Çift kanat" hareketle temelin vahdeti olduğu gibi, sonsuzlukla sonun, mutlaka oranın, ölçüyle ölçsüzlüğün de vahdetidir. İnsan yaratılışının temeli olan fikir ve his bütünündeki orantı her sanatkâr için tekrar edilemez. Fuzuli'nin, Sabir'in orantısı klasik olduğu gibi, Cavit, Vurgun, R. Rıza... orantıları da muhteşemdir.

Sizin tekrar edilmezliğiniz bu orantının kendisinde değil, bu ezeli ve ebedi unsurların mahiyetine varmakla onu araştırma ihtirasındadır.

Toprak üste saçtığımız

Tohum da fikir

Tane de fikir.

Sen de fikir

Ben de fikir,

Yer gök fikir

Her şey fikir...

Bu kelimelerle siz fikir, akıl, düşünce dünyasını şiir içinde zaruri görüyorsunuz. "Muğam" eserindeki fikir-akıl benzeşmesini makamlarda arıyorsunuz. Fakat temel ne kadar zaruri olsa da, şiir her şeyden önce duygu ifadesi, his vurgusudur. Duygu, cayır cayır yanmak, yanarak aydınlanmak, aydınlatmaktır. Sanatın ezeli de sonu da aşkıdır. Aşk duygu ateşinde cayır cayır yanmaktır. Sizin, ben talebenize yüz tutarak, yazdığınız güzel şiirin bir mısrasını hatırlatmadan edemeyeceğim:

Bir aşkın uğruna yanan nur yayar,

Yangından yansır ışık her zaman.

Yıldızlar yanmasa gözükmezdirler

Gözükmez yanmayan, gözükür yanan.

Fikrin eti, kemiği,kanı, iskeleti, anatomisi var, üstat. Hissin ne eti ne kemiği var, ne de iskeleti, anatomisi. Hissin rahmetli Aydın'ın dediği gibi macerası, sergüzeşti var. Hissin ruh dili, ruh dilidir.

Üstat!

Siz akıl zirvesindesiniz, ancak yine his burukluğu, duygu çarpışması içinde yaşıyorsunuz. Ne kadar ilginç gelse de gerçek budur. Sizin son şiirleriniz akıl ve hissini bitip tükenmeyen mücadelesidir.

Bu mücadele, sizin şair ruhunuzun tezahürüdür. Bu sizin de, sizi sevenlerin de mutluluğudur, üstat.

Aziz Üstat!

Türklük Dünyası sizden az önce iki büyük değerli insanını kaybetti.

Cengiz Aytmatov'un vefatı, "mankurtluk" felsefesini sanata getiren, millî hafızanın yer almasının beşer için felaket olduğunu anlatan, Türk erkeği "Cemile"den başlayan yolunu dünya edebiyatının değeri sayılan romanlarıyla kaybetti.

Ben, muallimimle 20. asrın büyük söz üstatlarından biri C. Aytmatov arasında çok yakınlık görüyorum. Hayatta iken dost olan bu iki insan Türklük görevi yanıp tutuşan insanlardır. Bahtiyar Muallimin dostu hakkında sözlerini hatırlatmadan geçemem. B. Vahapzade:

"Beni C. Aytmatov'la bağlayan tellerin bir kısmı gözle gözüktüyor, bir kısmıysa benim içimdedir. O, hem büyük sanatkâr, hem büyük vatandaş, hem de büyük bir insandır. Tüm sanatçılar büyük vatandaş ve büyük insan olamıyor. Ben Aytmatov'un büyüklüğünü ve şahsiyetini, en başta, onun vatanına, milletine bağlılığında ve cesaretinde görüyorum."

Sizin vefatınızdan sonra biz Azerbaycan'ın büyük yazarı şehit atası ve şehit kardeşi Sabir Ahmetli'yi kaybettik. Azerbaycan nesri büyük bir sanatçıyı, temiz bir insanı, akide ve fikir adamını kaybetti. Milletimizin başı sağ olsun.

Kabri nurla dolsun!

Millî hakkı savunmakla insani hakkı savunmak bir gerçeğin iki yüzü gibidir. Son 18-20 yılın olayı sayılabilecek bu eserlerin yazarları sizin de yakından tanıdığınız hayır dua verdiğiniz öğrencilerinizdir. Ünlü bilim adamı, bilgisayar alimi Rafik Aliyev'in gayriseliz meçhuller alanında Lütfüzade okulunun şanlı devamcısı olduğunu dünyada ispat etti. Büyük şairimiz Vagif Bayatlı Oder'in "Yuvarlak Bir Aşkla" kitabı sizin sözünüzün bir devamı gibi gururlandırıcıdır. Sizin "Seksen yıl yaşadı, ancak göklere doyunca bakmaya fırsat bulmadı." sözünüzden sonra "Tanrıyla gururlana gururlana, mutluluk duya duya akıyor su kelimesi." Vagif Bayatlı Oderi'ne aittir. Bu kitap Türk kelimesiyle bambaşka yeni bir görüştür. Ve nihayet büyük bilim adamı Xudu Memmedov'un talebesi, bilim adamı Siyavuş Dadaş'ın Türk minyatür diline yazılmış çok ciddi ve yeni araştırmasıdır. Allah Xudu Muallim'e rahmet eylesin. Onun diktiği fidanlar meyve veriyorsa, demek ki daha bu dünyada yaşamaya değer.

Alim Gasımov bir başka, onun yeri apayrıdır. Tevazudan uzak olsa da diyeyim ki ben "Ses" adlı düşünce romanımı tamamladım. Bu eseri, sizin "Muğam" eserinizin ve Alim Kasımov'un sanatının etkisiyle yazdım. Bu sözleri bir çırağın üstadına gönül borcu olarak değerlendirmenizi rica ediyorum. "Ses" in her cümlesini, her sözünü yazarken sizleri düşündüm.

Aziz Muallimim!

Siz öyle bir abide insansınız ki, herkes sizin karşınızda millet ferdi olduğu için, vatandaş olduğu için, alimliği, sanatkarlığı için hesap vermeyi kendine

borç biliyor. Ben de Türkiye'de çalıştığım son birkaç yıl içinde 2-3 kitap hazırladım, "Enver Paşa" oyununu, "Aşkın Sözü" denemesinin ve "Hakikatin Sözü" belgeselinin senaryosunu yazdım. Moskova'da, İstanbul'da arşivlerde çalıştım, yalancı Ermeni soykırımını çürüten belgeler topladım ve başka önemli işler yaptım. Herhâlde 64 yaşlı talebe bundan fazla çalışsa daha iyi olurdu.

Sağlık olsun.

Biz bu gün Allah'a dua ediyoruz ki, Bahtiyar Muhallimizin ruhu başımızın üzerindedir. Bu ruhu, Karabağ derdi rahatsız ediyor. Fakat bu ruh şuna inanmaktadır ki Azerbaycan bütünüleşecek. Derbent'ten Kenger Körfezi'ne kadar bütün bir vatan olacaktır. Düşman nefesi kara perdeler gibi çekilip gidecektir. Türk milleti günden güne güçlenecek ve sizin arzuladığınız kudrete, bütünlüğe kavuşacaktır.

Bu duayı gözlerini ilk kez açan çiçekte söyleyecek, ilk sabah sarhoşluğu da, denizin sabah vakti sahille ilk öpüşü de, yüzünü göklere tutan ağaç da, dil açan bebek de, yaşlı da.

Bu gün bahtiyarlıkla başlayacak ve büyük şair, güzel insan mücahit millet askeri Bahtiyar Vahabzade'nin sözüyle bitecek:

Biz Vatan uğruna ölsek,
Dirilerden daha diriyiz...
Üstat!

Gönlümden gelen bu kelimeleri yazarken çocuk televizyonu açıyor ve utanç terleri içinde Çin'deki Uygur kardeşlerimizin faciasını, vatanından göçe mahkum edilmiş Kırım Türklerinin, Ahıska Türklerinin faciasını izliyorum. Bütün bunların sizin ruhunuzu ne kadar incittiğini biliyorum ve sözüümü burada bitirmek zorundayım.

Bu zalim dünyada garip bir kanun konulmuş: Rusların yanında bulunan Müslümanları Amerika mahvediyor, Amerika'nın yanında olan demokratları Ruslar. Allah beterinden korusun.

Güzel söylemişsiniz üstat: "Öyle bir gündeyiz ki, kollarımızdaki kelepçelere dönüşmüş bağımsızlık..."

Üstadım!

Sizin ölümünüzden sonra kavuştuğunuz ölümsüzlüğe bir kez daha inandım. Sizin hatıranıza geçirilmiş Bakü Kongreleri, İstanbul Maltepe Kongresi, Ardahan Sempozyumu, Ankara Gazi Üniversitesince düzenlenen Büyük Kongre size karşı duyulan sevginin bir damlasıdır.

Türk Dünyasının okula başlayan her gencin kalbinde, mücadele yolu seçen her gencin yüreğinde siz yeniden doğuyorsunuz. İstikbal sizindir, millette kazandırdığınız özgürlük duyguları da Sizindir.

Büyük ruha selamlar olsun!